

nexam vero *dogmati* appellant, quae cum dogmate ita connectitur, ut aboleri nequeat, quin simul de veritate dogmatis detrahatur. Talis est disciplina, qua sanctissimam Eucharistiam colimus et veneramur; ea siquidem tolli nequit sine maxima catholici dogmatis injuria.

Verum disciplina, quae *dogmatica* dicitur, proprie ad Jus divinam pertinet, quod prorsus est immutable; *adnexa* vero *dogmati*, firma immotaque et ipsa manere debet, sed tantum in eo, quod ejus substantiam attingit; quod enim ad modum attinet, an ex. gr. unica, an trina flexione genuum Eucharistia veneranda sit, ad Ecclesiam spectat cognoscere et decernere.

CAPUT II.

DE FONTIBUS JURIS CANONICI.

§ 14.

DE FONTIUM JURIS CANONICI DEFINITIONE ET NUMERO.

Fons proprie locus est, ex quo aliquid fluit; et quemadmodum omnia jura ab aliquo Legislatore flunt, sic etiam quot sunt vel fuerunt in Ecclesia Legislatores, tot Juris ecclesiastici fontes, habendi erunt. Quatuor igitur sunt ecclesiastici Juris fontes, quandoquidem quatuor legum ecclesiasticarum latores agnoscimus, neque plures, neque pauciores; nempe: Christus Jesus ipsius Ecclesiae fundator et legislator: dein Apostoli potestate ab ipso Christo accepta: tum Summi Pontifices: denique Episcopi in Conciliis congregati.

At vero Canonistae latiori sensu *fontes* appellant ea loca, in quibus Jus ipsum invenitur, propterea quod et jura, et juris momenta, argumentaque et rationes ab his locis veluti fontibus hauriantur. Sicut igitur ea, quae Christus Dominus docuit et praecipit, quaeve Apostoli tradiderunt, in Sacra Scriptura vel Traditione servantur; quae vero a Summis Pontificibus, aut ab Episcopis sancita sunt in Constitutionibus Sum-

morum Pontificum et in Canonibus Conciliorum generalium continentur, sic quatuor numerant ecclesiastici Juris fontes, nempe S. Scripturam, Traditionem, Constitutiones Summorum Pontificum, et Canones Conciliorum generalium.

Praeterea aliquibus placet hisce quatuor fontibus tres alios adjicere, nempe Jus naturale, Scripta Sanctorum Patrum, et Jus civile, siquidem ex iis etiam argumenta sumuntur, quae in Jure Canonico auctoritatem habent.

Nos de omnibus illis fontibus, ne quid praetermittere videamus, deque singulorum usu et auctoritate dicturi sumus; eos enim compertos exploratosque habere valde iis proderit, qui volunt in hac facultate proficere.

DE SACRA SCRIPTURA.

§ 15.

DE LIBRIS SACRARUM SCRIPTURARUM.

Generalis Sacrae Scripturae divisio est in *vetus* et *novum* *Testamentum*. Vetus eos complectitur libros, qui ad legem a Moyse promulgatam, et ad Judaeorum Synagogam spectant. Novum autem eos continet, qui ad legem Christi Domini, atque ad Ecclesiam pertinent.

Ecclesia Catholica septuaginta duos libros pro Sacris et Divinis recipit, videlicet quadraginta quinque veteris, et viginti septem novi Testamenti, quos Tridentina Synodus recenset

omnes nominatim sess. IV in decreto de Canonicis Scripturis, verbis his : « Testimenti veteris, quinque Moysi, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae primus et secundus qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolae, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetae minores, id est Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michaes, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum primus et secundus. Testimenti novi, quatuor Evangelia, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam et Joannem, Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim Epistolae Pauli Apostoli ad Romanos, duea ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duea ad Thessalonicenses, duea ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos ; Petri Apostoli duea, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judae Apostoli una et Apocalypsis Joannis Apostoli. » Et continuo addit : « Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris et Canonicis non suscepit, anathema sit. » Deinde declarat et statuit, « ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu ipsa Ecclesia probata est in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, et expositionibus pro authentica habeatur, et ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel presumat. »

§ 16.

DE USU ET AUCTORITATE VETERIS TESTAMENTI IN JURE
CANONICO.

Vetus testamentum tribus praeceptorum generibus constat, *moralibus, caeremonialibus et judicialibus*. Certum vero exploratumque est praecepta *moralia*, in veteri Testamento tradita semper vigere, quoniam praecepta sunt ipsius juris naturalis prorsus immutabilia, quae proinde Christus non sustulit, sed clarius evolvit confirmavitque. Praecepta vero *caeremonialia*, quae divinum cultum, sacrificia, sacrosque ritus moderabantur, quo etiam spectabant ea, quae ad publicum Synagogae statum, ejusque Sacerdotium pertinebant; et *judicialia* quae civilem Hebraeorum politiam constituebant, jam irrita facta sunt: caeremonialia quidem, quando Sacerdotium translatum est, et novum Testamentum morte Testatoris obsignatum; judicialia vero, postquam respublica Hebraeorum sine ulla restitutionis spe omnino desit.

Quae cum ita se habeant, videndum est, num ex abrogatis veteris Testimenti praeceptis caeremonialibus et judicialibus, argumentum in canonica jurisprudentia validum atque efficax sumi possit; nam quod attinet ad praecepta *moralia*, nemo certe dubitat, quin ex eis argumenta firmissima ducantur.

Jam vero cum utrumque Testamentum inter se nexus jugatumque sit, tum quia alterum alterius umbra et simulacrum fuit, tum quia alterum alteri suffectum est, Canonistae sine ulla controversia sentiunt, argumenta ex veteri Testamento deprompta non parum valere ad multa ecclesiasticae

§ XVI. DE US. ET AUCT. VET. TEST. IN JUR. CAN. 29

jurisprudentiae capita illustranda, et amplius confirmanda. Sed praesertim ex statu publico Synagogae, ejusque Sacerdotio ad statum Ecclesiae, nostrumque Sacerdotium potest argumentum duci; quandoquidem Sancti Patres hoc argumento saepius usi sunt. Sic pro dignitate Levitarum et Sacerdotum novae legis argumentatur S. Leo M. serm. 8 passion. Dom. cap. 8, sic pro continentia Clericorum sacroque cælibatu S. Hieronymus contra Jovinian. lib. 1. num. 34, sic alii Patres, et passim S. Cyprianus in suis epistolis. Itaque dogma de distinctione inter Clericos et Laicos ex Lege veteri mirifice confirmatur instituto argumento a pari, ut aiunt, vel etiam a fortiori; quare Schmetterer Introduct. in Jus Can. diss. II cap. 2 § 37: « Si eadem, » inquit, « aut major ratio adhuc pugnat pro Lege nova, quam obtinuit pro Testamento veteri, bene ab hoc ad illam argumentaberis. » Sic etiam in quaestionibus explicandis solvendisque, recte utimur Testamento veteri. « Si quae sunt quaestiones controversæ, » ait Zallwein de princ. Jurisprud. Eccles. tom. 1 quaest. 2 cap. 2, « quae nec ex Scriptura nec ex Traditione decidi possunt, et una ex sententiis controversis habeat pro se ingentem probabilitatem, haud inepte, licet non convincenter, ex antiquo ad novum argumentaberis Testamentum, si eadem vel major pugnet ratio. Et hinc argumentum, quo Catholicæ a privilegio fori et immunitatis Sacerdotibus in antiqua Lege competente, ad Clericorum immunitatem in Lege nova argumentantur, inter Catholicos non est ineptum, non tamen convincens. »

Verumtamen non ex omnibus, quae in veteri Testamento scripta sunt, licet argumenta promere. Enimvero quaedam in eo sunt, quae consummato Christi morte humanae redemptionis mysterio ita interciderunt, ut sine peccato usurpari

amplius nequeant; quaedam etiam non praescripta, neque imperata, sed tantummodo permissa aut tolerata, quaedam denique solius gentis illius regimini consentanea fuerunt. Horum itaque nullus usus, nulla auctoritas est in Jure Canonico, nec esse potest. His igitur omissis, ex reliquis veteris Testamenti locis argumenta petenda erunt. Ex quibus insuper Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens, ex praeceptis caeremonialibus nonnullos ritus adoptavit, qui divino cultui plus decoris afferunt, cujusmodi sunt templorum dedicatio, sacrae vestes, thus, lampades, cantus, et alia ejusdem generis: ex judicialibus vero deprompsit cap. I de homicidio, cap. I et II de adulterio et stupro, cap. I de furtis, cap. I, II, III, IV et V de injuriis, et hujusmodi alia. Si quis vero, quod Protestantes faciunt, aliquem Hebraeorum ritum, vel aliud disciplinæ caput, quod Ecclesia accepit, tanquam superstitionem, iniquum, aut malum irrideat et condemnet, auctoritate ipsius Testamenti veteris falsa criminatio facile propulsabitur, cum Deus Hebraeorum genti praescribere nihil potuerit, quod malum esset, aut aliquam superstitionem vel impietatem contineret.

Porro Judaeorum leges in corpus Juris Canonici receptae, et, ut aiunt, canonizatae, non tanquam leges divinae, sed tanquam leges ecclesiasticae, sive auctoritate ecclesiastica receptae confirmataeque habendae sunt: nam, ut optime scripsit Zallwein tom. I Princip. Jur. Eccles., « leges istae non habent vim obligandi vi institutionis divinae, quae cessavit, sed vi auctoritatis Ecclesiae eas libere adoptantis: » et proinde Ecclesia potest easdem relaxare, atque etiam penitus abrogare.

Diximus « Ecclesiam posse eas leges relaxare. » Hoc loco tirones monendi sunt, quotiescumque in sacris canonibus legerint « Eccle-

siam posse, Ecclesiam potuisse, » nomine Ecclesiae non totam fidelium congregationem intelligi, sed tantummodo Ecclesiae Pastores et Rectores, quibus solis omnis ecclesiastica potestas tributa fuit. Hac significatione Ecclesiae nomen usurpatum est ab ipso Christo, dum Matt. cap. XVII inquit: « Si eos non audierit, dic Ecclesiae; » quae verba explicans S. Joannes Chrysostomus ait: « Dic Ecclesiae, id est Ecclesiae Praelatis. » Eodem sensu saepe adhibitum est a Concilio Tridentino, veluti cum sess. XXIV can. 4 ait: « Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, anathema sit. »

§ 17.

DE USU ET AUCTORITATE NOVI TESTAMENTI.

Juris Ecclesiastici et publici et privati, fons primus et praecipuus est novum Testamentum: « Sane, » inquit Zallinger in Inst. Jur. Eccl, cap. V, « quae ad Jus Ecclesiasticum publicum pertinent, de fundatione Ecclesiae, de institutione potestatis hierarchicae, de sacro imperio Apostolis atque in primis S. Petro a Christo collato, de gesto ab iisdem imperio circa res omnes ad Religionem, et Ecclesiae gubernationem spectantes... ea omnia ex S. Scripturis novi Testamenti luculenter sumuntur. Et de jure privato vix tractari quidquam potest, quin idem ex Sacris Litteris erui, confirmari, et illustrari queat. »

At vero videndum est quis usus, quantaque sit vis et pondus argumentorum, quae ex novo Testamento depromuntur. Qua super re distinguendus in primis est duplex S. Litterarum sensus, nempe *litteralis*, et *mysticus*. Sensus *litteralis* est, quem verba ipsa ex usitato loquendi modo praeferunt, sive *proprie*, sive *metaphorice* accipiuntur. Diximus sive *proprie*, sive *metaphorice* accipiuntur, quandoquidem scriptores

sacri sine ulla controversia tenent, sensum verborum sive naturalem, sive metaphoricum, ad sensum litteralem revocandum esse, quatenus metaphorae *sub notione*, ut aiunt, *imaginaria* satis aperte indicant, quid vere proprieque significare voluerint. Itaque cum Christus Joan. X ait, « alias habeo oves, quas oportet me adducere, et fiet unum ovile et unus pastor, » perspicuum est nomine *ovium* eos intelligi, qui ad Ecclesiam adducendi erant, et nomine *ovilis* Ecclesiam ipsam designari.

Sensus mysticus seu spiritualis est, cum verba praeter litteralem sensum, quem habent, ad aliud quidpiam significantum adhibentur. Sensus vero mysticus in *allegoricum*, *analogicum* et *tropologicum* dividitur, de quibus late disputant Theologi.

Jam vero quanquam viri docti ac pii, praesertim ad fidei morumque praecepta illustranda, S. Scripturarum sensibus spiritualibus et mysticis utantur, « certae » tamen « auctoritatis argumenta habenda non sunt, praeterquam illa, quae ex litterali Scripturae sensu ducuntur. » Ratio manifesta est, quam affert Bellarminus lib. III de Verbo Dei, cap. 3 : « Convenit, » inquit, « inter nos et adversarios ex solo litterali sensu peti debere argumenta efficacia. Nam eum sensum, qui ex verbis immediate colligitur, certum est sensum esse Spiritus Sancti; at sensus mystici et spirituales varii sunt, et licet aedificant, cum non sunt contra fidem et bonos mores, tamen non semper constat an sint a Spiritu Sancto intenti. »

Quia vero S. Scripturarum sensus non ita semper apertus est, ut cuivis legenti pateat, hinc ante oculos perpetuo constitendum est id, quod maxima sapientia et aequitate Tridentina Synodus decrevit sess. IV : « Nemo suaे prudentiae in-

nixus in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinæ christianaæ pertinentium, S. Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit et tenet S. Mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu, et interpretatione Scripturarum Sanctorum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat. »

Summum igitur judicium de vero divinae Scripturae sensu penes Ecclesiam est; nomine vero Ecclesiae non modo Fidelium omnium concio intelligitur, verum etiam generale Concilium et Apostolica Sedes: qua de re legendus est Melchior Canus *de locis theologicis*, lib. 12, cap. 6. Praeterea nemini licet contra eum sensum, quem Patres omnes concordissime constantissimeque tenuerunt, Sacras litteras interpretari. Verum quae sit, quantaque Sanctorum Patrum auctoritas in Sacrarum litterarum intelligentia, dicemus infra § 42.

§ 18.

DE DIVINIS ET APOSTOLICIS INSTITUTIS.

Evangelia nonnisi doctrinam ipsius Christi continent, sed reliqui novi Testamenti libri praecepta tum divina, tum apostolica complectuntur. Haec praeceptorum divisio apertissime significata est a S. Paulo ep. I ad Corinth. 7 v. 10, dum ait : « Praecipio non ego, sed Dominus : » et v. 12 : « Ego dico, non Dominus. »

Jam vero praecepta novae Legis, quae Christus in Evangelio tradidit, aut quae Apostoli coelitus afflati proposuerunt, cum vere et proprie divina sint, nulli nec derogationi nec abrogationi obnoxia sunt, sed perpetua et inviolata manere debent. At vero praecepta, quae Apostoli tanquam Rectores

Ecclesiarum ediderunt, quanquam in S. Litteris continantur, cum tamen proprie humana et ecclesiastica sint, haec ab Ecclesia sive a Summo Pontifice possunt, ut reliquae ecclesiasticae leges, immutari, relaxari, atque etiam contrariis legibus vel moribus abrogari. Hinc intelligi potest, cur factum sit, ut electionum sacrarum forma, abstinentia a sanguine et suffocato, agapae, mulierum in templis velationes, aliaque plura Apostolorum instituta, vel sensim deleta, vel allii ritus moresque in eorum locum substituti. Sic etiam Pontifices ex. gr. in aliquibus irregularitatibus dispensant, quavis quae sunt, de irregularitatem constitutae leges ex epistolis S. Pauli potissimum profiscuntur. Sed Episcopi eadem apostolica instituta immutandi aut relaxandi potestate omnino carent; quandoquidem apostolica instituta ad generalem Ecclesiae disciplinam pertinent.

Si vero regula certa petatur, qua instituta divina ab apostolicis internosci possint, haec generatim tenenda est nimirum, « quae in epistolis et reliquis Apostolorum libris continentur, omnia et singula pro divinis habenda sunt, nisi ex verbis, aut ex subjecta materia luculenter appareat, eadem ab Apostolis tanquam Ecclesiarum Rectoribus profecta esse. » Primum itaque verba consideranda sunt, ut videamus, an Apostolus suo, an Christi nomine locutus sit, quod divus Paulus significavit locis supra citatis « Praecipio non ego, sed Dominus, » et « Ego dico, non Dominus. » Si nihil certum ex verbis cognosci possit, tunc subjecta materia spectari debet: « Si » enim « quod traditur ad fidem vel mores pertinet, vel ejusmodi sit, ut humanam potestatem supereret, veluti Sacramentorum institutio, divinum erit et immutabile; si vero ad disciplinam spectet, non temere apostolicum institutum esse dixeris. »

DE TRADITIONIBUS.

§ 19.

DE DIVINIS ET HUMANIS TRADITIONIBUS.

Alter Juris sacri fons est Traditio, quo nomine intelligitur doctrina seu institutio non scripta, sed verbis tradita. « Vocabatur autem doctrina non scripta, » ait Bellarminus de verbo Dei non scripto cap. 2, « non quia nusquam scripta sit, sed quia non est scripta a primo auctore. Exemplo sit baptismus parvolorum. Parvulos baptizandos, vocatur traditio apostolica non scripta, quia non invenitur hoc scriptum in ullo apostolico libro, tametsi scriptum est in libris fere omnium Patrum. »

Traditiones vero *divinae* sunt, vel *humanae*. Illae Deum auctorem habent, « quae, » ut docet Tridentina Synodus sess. IV in decr. de S. Script. « ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt. » *Humanae* sunt, quae ab ipsis Apostolis, aut ab eorum Successoribus originem duxere; et proinde in *apostolicas*, et *ecclesiasticas* dividuntur. Inter *divinas* et *humanas* traditiones sunt qui traditiones *divino-apostolicas* interjiciunt. Qua in re sibi videntur Concilii Tridentini decretum sequi, in quo traditiones « oretenus a Christo acceptae » distinguuntur ab iis, quas « Spiritus Sanctus Apostolis dictavit. » Verum *hujus* generis traditiones *divinae*, non *humanae* dicendae sunt.